

ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>Для всіх (крім 081 Право)</i>
Спеціальність	<i>Для всіх (крім 081 Право)</i>
Освітня програма	<i>Усі освітньо-професійні програми (крім 081 Право)</i>
Статус дисципліни	<i>Обов'язкова (нормативна) (цикл загальної підготовки)</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)/заочна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>3 курс, осінній або весняний семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>60 / 2 кредити ЄКТС, 18 лек., 18 прак., 24 срс</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік/МКР(ДКР)</i>
Розклад занять	<i>http://rozklad.kpi.ua/</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про викладачів курсу	<i>https://kigap.kpi.ua/kafedra/naukovo-pedagogichnyy-sklad/</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Права і свободи людини» є нормативною, розроблена на здобуття знань про одну з найважливіших цінностей цивілізації – права людини та формування високої культури правового мислення, здатності об'єктивно сприймати правові явища та політичні процеси у контексті сталого розвитку, що відбуваються в нашому суспільстві і застосовувати отримані знання в повсякденному житті та практичній діяльності.

Дисципліна покликана ознайомити студентів із сучасним інститутом прав людини, міжнародною та українською нормативною базою в цій галузі, принципами громадянського суспільства та сталим розвитком, як найперспективнішою ідеологією XXI століття.

Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни студенти мають продемонструвати

Знання:

- сутність та співвідношення понять «права», «свободи» та «обов'язки» у контексті правового статусу людини та громадянина;
- обмеження прав і свобод людини, різниця між правомірним та неправомірним обмеженням;
- інституції, функції та інструменти громадянського суспільства;
- парадигма сталого розвитку, його базові концепції та цілі;
- роль інституту прав людини в контексті досягнення цілей сталого розвитку.

Уміння:

- об'єктивно аналізувати інформацію про інститут прав людини, займати самостійну позицію у дискурсах теоретичного та практичного характеру, що стосуються сфери прав людини;
- запобігати незаконному обмеженню власних прав та свобод у повсякденному житті;
- реалізовувати стратегії роботи з інститутами громадянського суспільства для навчання, наукових досліджень та у професійній діяльності;
- сформулювати розуміння основних проблем та перешкод, які супроводжують процес сталого розвитку в Україні та світі, вказати на шляхи розв'язання таких проблем.

Студенти мають продемонструвати такі компетентності:

здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

здатність критично оцінювати результати своєї діяльності в професійній сфері, навчанні і приймати обґрунтовані рішення з урахуванням наукових, соціальних, етичних, правових, економічних аспектів.

здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах

а також результати навчання:

знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна «Права і свободи людини» знаходиться в певному зв'язку з іншими дисциплінами циклу соціально-гуманітарної підготовки студентів. Для вивчення даного курсу, студенту достатньо володіти знаннями, засвоєними після вивчення шкільного курсу «Правознавства» та мати базові навички використання текстового редактора на комп'ютері.

Необхідно також мати загальне розуміння регулювання правовідносин в суспільстві та реалізації своїх прав та свобод у повсякденному житті.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семинарські)	СРС
1	2	3	4	6
Розділ 1. Сутність держави і права, їх значення для формування громадянського суспільства				
Тема 1. Передумови виникнення, ознаки та функції держави. Громадянське суспільство та правова держава.	6	2	2	2
Тема 2. Право як інструмент для регулювання суспільних відносин. Правовий статус особи, співвідношення понять «права», «свободи» та «обов'язки».	8	4	2	2
Разом за розділом 1	14	6	4	4
Розділ 2. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина				
Тема 1. Основи публічного (конституційного, кримінального, адміністративного) права	8	2	2	4
Тема 2. Основи приватного (цивільного, господарського, трудового) права	10	4	2	4
Разом за розділом 2	18	6	4	8
Розділ 3. Реалізація прав людини як запорука сталого розвитку				
Тема 1. Сталий розвиток суспільства як глобальний виклик XXI століття	10	2	4	4
Тема 2. Реалізація прав людини як невід'ємний фактор суспільного прогресу	10	2	4	4
Тема 3. Інститут прав людини в контексті переходу на засади сталого розвитку	8	2	2	4
Разом за розділом 3	28	6	10	12
Підсумкова контрольна робота			2	2
Залік			2	6
Всього годин	60	18	18	24

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

Базова література

1. Правознавство: навчальний посібник, за заг. ред. С.В. Петкова. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. 360 с.

2. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
3. Баглей О.В. Стратегія сталого розвитку : навчальний посібник. Міністерство освіти і науки України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. - Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2020.
4. Ломжець Ю.В. Права людини та їх захист у сучасних реаліях : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю.В. Ломжець, Ю.А. Бойко, К.О. Дубова, М.О. Філіппських [та 5 інших] ; за редакцією Ю.В. Ломжець ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова. Миколаїв : Видавництво Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, 2020.
5. Медвідь Андрій. Гарантування прав людини на життя, свободу та справедливий суд Європейською конвенцією 1950 року і Конституцією України: порівняльно-правові аспекти : монографія. Львів : Растр-7, 2020.
6. Петрушка І.М. Стратегія сталого розвитку : навчальний посібник / І.М. Петрушка, Н.Ю. Хомко, В.І. Мокрий, М.В. Руда ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018.

Основні нормативно-правові акти:

7. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
11. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Допоміжна література:

12. Совгіря О.В. Конституційне право України: Повний курс: навчальний посібник. - К.: ЮрінкомІнтер, 2019.
13. Мельник Р.С. Загальне адміністративне право в питаннях і відповідях: навчальний посібник. - К.: ЮрінкомІнтер, 2019.
14. Іншин М.І. Трудове право України: підручник. К.: ЮрінкомІнтер: Буква Закону, 2019.
15. Бервено С.М. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. - К.: ЮрінкомІнтер, 2018.
16. Хартія прав людини : збірник законодавчих актів. - Київ : «Правова єдність» редакція юридичних видань : Алерта, 2021.
17. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Права людини і громадянина в Україні: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2003.
18. Тихонюк О.В., Правознавство: Навчально-методичний комплекс (навчальний посібник) до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів ступеня бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання. - Навчальне електронне видання із наданням грифа Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського, Протокол № 3 від 22.11.2018 (за поданням Вченої ради факультету соціології і права, Протокол № 2 від 24.09.2018). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. URL: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/26299>
19. Мартинюк Р. С. Теорія прав людини. Навчальний посібник. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009.
20. Копиленко О.Л. Загальна теорія держави і права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції): навчальний посібник. - К.: ЮрінкомІнтер, 2016.
21. Яновицька Г.Б. Цивільно-правові засоби захисту прав споживачів в Україні: теорія та практика: Монографія. - Львів: Растр-7, 2018.
22. Конвенція про запобігання і покарання за злочини геноциду від 09.12.1948 р.
23. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951 р.
24. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21.12.1965 р.

25. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18.12.1979 р.

26. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р.

27. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р.

28. Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей від 18.12.1990 р.

29. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 р.

30. Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень від 20.12.2006 р.

31. Конвенція про припинення злочину апартеїду та покарання за нього від 30.11.1973 р.

Зазначену літературу можна знайти в Науково-технічній бібліотеці ім. Г.І. Денисенка та мережі Інтернет.

Для пошуку НПА та судової практики необхідно використовувати офіційні інтернет-портали:

1. rada.gov.ua - Офіційний портал Верховної Ради України

2. court.gov.ua – Судова влада України

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

На лекціях дається матеріал для опрацювання під запис.

Семінарські заняття проводяться у формі опитування, доповідей та колективних дискусій.

Лекційні заняття

Назва теми лекції та перелік основних питань

(завдання на СРС)

1. Передумови виникнення, ознаки та функції держави. Громадянське суспільство та правова держава.

Передумови виникнення держави – економічні, соціальні та політичні. Основні теорії походження держави, її історичні типи. Сутність, функції і форми – правління, державного устрою, політичного режиму - держави.

Поняття громадянського суспільства, його особливості та інститути. Особливості формування громадянського суспільства в Україні. Теорія правової та соціальної держави.

Завдання на СРС:

1. Пригадайте, коли і де виникли перші держави в історії людства. Чому вони виникали?

2. Держава - це складне специфічне соціальне явище, тому в різні часи виникало досить багато теорій, кожна з яких по-своєму намагалася пояснити причини, що впливали на походження держави. Які з цих теорій ви можете назвати? Яка з названих теорій найбільше відповідає вашим уявленням про державу? Чому?

2.1. Право як інструмент для регулювання суспільних відносин.

Передумови виникнення права. Поняття та ознаки права (регулятивний характер, нормативність, загальнообов'язковість, формальна визначеність, системність). Функції права.

Співвідношення понять «право» та «закон». Поняття «нормативно-правовий акт». Види нормативно-правових актів. Правова норма.

Форми реалізації права та основні способи його захисту.

Завдання на СРС:

1. Чи є принцип верховенства права важливим для життя суспільства? Чому?

2. Чому право посідає важливе місце у житті суспільства, незважаючи на існування значної кількості інших норм?

2.2. Правовий статус особи, співвідношення понять «права», «свободи» та «обов'язки».

Правовий статус особи як система гарантованих державою прав, свобод, обов'язків та відповідальності. Терміни «людина» та «громадянин» у контексті визначення правового статусу суб'єкта. Основні ідеї, «підвалини» правового статусу особи.

Поняття «правосуб'єктність», «правоздатність» та «дієздатність». Правовідносини як різновид суспільних відносин.

Сутність прав, свобод та обов'язків як невід'ємних складових правового статусу, співвідношення між поняттями.

Завдання на СРС:

1. Чому правовідносини називають "життям" права?
2. Назвіть базові права людини, які їй належать від народження.

3. Основи публічного (конституційного, кримінального, адміністративного) права

Характеристика конституційного, адміністративного та кримінального права як галузей права України. Конституція України як основний закон держави. Види прав людини і громадянина. Невідчужуваність та непорушність прав. Громадянство. Форми народовладдя в Україні. Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Адміністративне правопорушення, його складові. Адміністративні стягнення: поняття, види. Адміністративна відповідальність. Кримінальний кодекс України (ККУ). Злочин: поняття, ознаки, види. Склад злочину; вина, форми вини.

Завдання на СРС:

1. Чому Конституція України закріплює невеликий за обсягом перелік обов'язків людини і громадянина?
2. Чому народне волевиявлення ніколи не може бути повним за обсягом?
3. Яку мету переслідують адміністративні стягнення?
4. У чому полягають особливості адміністративної відповідальності?
5. Чи не є кара виявом принципу первісних часів "око за око, зуб за зуб"? Чому?
6. Чим покарання відрізняється від адміністративного стягнення?
7. Як ви вважаєте, до яких суспільних наслідків могла б призвести відсутність у законодавстві кримінальної відповідальності?

4. Основи приватного (цивільного, господарського, трудового) права

Загальна характеристика цивільного права України. Цивільно-правові відносини. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування і соціальне буття фізичної особи. Поняття та види договірних зобов'язань. Цивільно-правова відповідальність. Право на підприємницьку діяльність. Поняття та сутність господарських правовідносин. Підприємницька діяльність, суб'єкти підприємницької діяльності. Право на працю. Загальний порядок укладання трудового договору. Трудовий договір, трудова угода, трудовий контракт: порівняльна характеристика. Підстави припинення трудового договору. Робочий час і час відпочинку за чинним законодавством про працю України. Дисциплінарна і матеріальна відповідальність.

Завдання на СРС:

1. Неофіційна назва чинного Цивільного кодексу України - "Економічна конституція держави". Вважається, що застосування його положень призведе до значних суспільних зрушень і, таким чином, сприятиме розбудові в Україні громадянського суспільства та зростанню добробуту її громадян, оскільки безправний не може бути заможним. Чи погоджуєтесь ви з цим? Чому?
2. Які можна виокремити специфічні ознаки підприємницької діяльності в порівнянні з іншими видами діяльності?
3. У чому полягають особливості дисциплінарної і матеріальної відповідальності порівняно з іншими видами юридичної відповідальності (кримінальною, адміністративною, цивільною)?

5. Сталий розвиток суспільства як глобальний виклик XXI століття

Актуальність проблеми сталого розвитку. Причини виникнення ідей сталого розвитку («криза цивілізацій», «холодна війна»). Термін «глобалізація» та «глобальні проблеми». Поняття та сутність сталого розвитку. Взаємозв'язок окремої людини та людства в цілому з природою. Основні засади сталого розвитку у юридичному полі.

Завдання на СРС:

1. Охарактеризуйте вплив глобалізації на процес сучасного світового розвитку.
2. Розкрийте головну мету сталого розвитку суспільства та основні його цілі
3. У чому полягає небезпека великого розриву у рівнях споживання між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються ?
4. На яких засадах, на вашу думку, має будуватися система права, що покликане забезпечити сталий розвиток суспільства?

6. Реалізація прав людини як невід'ємний фактор суспільного прогресу

Поняття людського розвитку, методи його вимірювання. Поняття «суспільний прогрес» та його сутність. Рівень життя і людський розвиток. Залежність рівня життя суспільства від можливості людини реалізувати свої права та свободи.

Національні та міжнародні механізми забезпечення прав людини.

Правосвідомість у соціально-політичному розвитку людини: поняття, структура, види.

Завдання на СРС:

1. Чому ООН опікується питаннями людського розвитку?
2. У чому полягає актуальність проблеми бідності та соціальної нерівності і яким чином це відображається на правореалізації для населення?
3. Охарактеризуйте значення людського розвитку як складової сталого розвитку суспільства.

7. Інститут прав людини в контексті переходу на засади сталого розвитку

Сучасні проблеми та характерні особливості розвитку прав людини у контексті глобалізації. Юридичне забезпечення цілей розвитку тисячоліття (подолання бідності, забезпечення якісної освіти впродовж життя, забезпечення гендерної рівності, зменшення дитячої смертності, поліпшення здоров'я матерів, обмеження поширення ВІЛ/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденцій до скорочення їхніх масштабів, сталий розвиток довкілля) та Україна. Національні особливості переходу України на шлях сталого розвитку.

Правова культура населення: поняття, види, способи підвищення рівня.

Завдання на СРС:

1. Охарактеризуйте основні проблеми економічного та соціального розвитку в Україні.
2. Якими є основні завдання в правовій сфері при переході до сталого розвитку?
3. Освіта як інструмент підвищення рівня правової культури населення: проблема ефективності та напрями реформування

Практичні заняття

Мета практичних занять – надати допомогу при поглибленому вивченні теоретичних положень курсу, виробити у студентів вміння правильно орієнтуватися та застосовувати законодавство при реалізації прав, свобод та обов'язків людини і громадянина.

Для підготовки до практичних занять необхідно використовувати лекційні нотатки, рекомендовану літературу та чинне законодавство України з відповідної теми.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	<p>1. Передумови виникнення, ознаки та функції держави. Громадянське суспільство та правова держава.</p> <p>Очікується, що на занятті під керівництвом викладача будуть обговорюватись поняття та ознаки держави; теорії походження держави; форми держави та функції держави</p> <p>Студент повинен уміти пояснити, яка саме відмінність між такими поняттями, як: монархія - республіка; абсолютна монархія - обмежена монархія; парламентська республіка - президентська республіка; імперія - федерація - конфедерація - унітарна держава; авторитарний режим - тоталітарний режим - демократичний режим.</p> <p>Окрім того, очікується, що у форматі дискусії під керівництвом викладача, студенти з'ясуватимуть сутність громадянського суспільства та особливості його формування в Україні, обговорять принципи та інститути громадянського суспільства та роль кожної людини зокрема у процесі його формування.</p> <p>Завдання для поточного контролю:</p> <p>Підготувати доповідь - презентацію "Загальна характеристика політичного устрою держави" та презентувати аудиторії. (Завдання № 1)</p>
2	<p>2.1. Право як інструмент для регулювання суспільних відносин.</p> <p>Очікується, що на занятті студенти шляхом дискусії закріплять знання щодо передумов виникнення права, місця правових норм у системі соціальних норм, поняття та структури правових норм (гіпотеза, диспозиція, санкція), джерел права та функцій права як основних напрямків його дії.</p> <p>Окрім того, важливо з'ясувати, що таке форма реалізації права і яких видів вона буває (дотримання,</p>

	<p>виконання, використання).</p> <p>Студент повинен уміти пояснити, яка саме відмінність між такими поняттями, як: закон - підзаконний акт; правовий звичай - правовий договір - правовий прецедент; гіпотеза - диспозиція - санкція; галузь права - інститут права.</p>
3	<p>2.2. Правовий статус особи, співвідношення понять «права», «свободи» та «обов'язки».</p> <p>Очікується, що на занятті студенти обговорюватимуть поняття та основні складові правового статусу особи та правовідносин, характерні особливості, що дозволяють відрізнити правовідносини від інших видів суспільних відносин, правосуб'єктність фізичних осіб (правоздатність, дієздатність, деліктоздатність).</p> <p>Студент повинен уміти пояснити, яка саме відмінність між такими поняттями, як право – обов'язок; людина – громадянин; правосуб'єктність— дієздатність — правоздатність — деліктоздатність..</p> <p>Завдання для поточного контролю: Вирішити кейс (Додаток №1; Завдання № 2)</p>
4	<p>3. Основи публічного (конституційного, кримінального, адміністративного) права</p> <p>Очікується, що на занятті під керівництвом викладача студентами будуть обговорюватись наступні питання:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● значення Конституції України серед інших нормативно-правових актів; ● види конституційних прав та обов'язків людини і громадянина; ● відмежування адміністративного права від інших галузей права; ● складові адміністративного правопорушення та види адміністративних стягнень; ● поняття адміністративної процедури та адміністративної послуги; ● поглиблюють розуміння основоположних понять кримінального права таких як «склад злочину», «форма вини», «види покарань за злочин». <p>Студент повинен уміти пояснити, яка саме відмінність між такими поняттями, як: писана конституція - неписана конституція; гнучка конституція - жорстка конституція; адміністративна відповідальність - адміністративне стягнення; адміністративний проступок – злочин.</p> <p>Завдання для поточного контролю: Вирішити кейс (Додаток 1; Завдання № 3-5)</p>
5	<p>4. Основи приватного (цивільного, господарського, трудового) права</p> <p>Очікується, що на занятті студенти закріплять знання про:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● основні права, що передбачені Цивільним кодексом України; ● зміст договору і види цивільно-правових договорів; ● поняття «підприємницька діяльність» та «суб'єкт господарювання»; ● види суб'єктів господарювання; ● процедура укладання трудового договору; ● підстави припинення трудових відносин; ● сутність матеріальної та дисциплінарної видів відповідальності. <p>Студент повинен уміти пояснити, яка саме відмінність між такими поняттями, як: цивільна дієздатність - цивільна правоздатність; фізична особа - юридична особа; речі – майно; товариство з обмеженою відповідальністю – товариство з додатковою відповідальністю; робітник - працівник; документи, які подаються при працевлаштуванні - документи, які пред'являються при працевлаштуванні.</p> <p>Завдання для поточного контролю: Вирішити кейс (Додаток 1; Завдання № 6)</p>
6	<p>5. Сталий розвиток суспільства як глобальний виклик XXI століття</p> <p>Очікується, що на занятті під керівництвом викладача студенти будуть обговорювати актуальність проблем сталого розвитку і причини виникнення, власне, його ідей (у правовому, політичному, соціальному, науковому аспектах; закріплять знання щодо глобалізації (як об'єктивного процесу тісної взаємозалежності різних країн і народів світу, перш за все, у економічній сфері, але також у сферах інформації, культури, технологій, управління) та глобальних проблем (як сукупності соціоприродних проблем, від вирішення яких залежить соціальний прогрес людства та збереження</p>

	<p>цивілізації).</p> <p>Окрім того, важливо розкрити сутність поняття «сталий розвиток» як концепції стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі.</p> <p>Завдання для поточного контролю: Вирішити тести. Відповіді обґрунтуйте (Додаток №1; Завдання № 7)</p>
7	<p>6. Реалізація прав людини як невід’ємний фактор суспільного прогресу</p> <p>Очікується, що на занятті студенти закріплюють знання щодо понять «людського розвитку» та «суспільного прогресу», з’ясують співвідношення між цими термінами; встановлюватимуть закономірності між рівнем життя людей і можливостями реалізації ними їх прав і свобод на практичних кейсах; обговорюватимуть дієвість того чи іншого механізму забезпечення прав людини у конкретних ситуаціях.</p> <p>Окрім того, у форматі дискусії, буде розкрито сутність поняття «правосвідомість» (як уявлення та відношення людей до діючого права, знання міри в поведінці людей з погляду на права та обов’язки) і її роль у соціально-політичному розвитку населення.</p> <p>Завдання для поточного контролю: Вирішити тести. Відповіді обґрунтуйте (Додаток №1; Завдання № 8)</p>
8	<p>7. Інститут прав людини в контексті переходу на засади сталого розвитку</p> <p>Очікується, що студенти будуть обговорювати сучасні проблеми та характерні особливості розвитку прав людини у контексті глобалізації та оптимальне юридичне забезпечення цілей розвитку тисячоліття (подолання бідності, забезпечення якісної освіти впродовж життя, забезпечення гендерної рівності, зменшення дитячої смертності, поліпшення здоров’я матерів, обмеження поширення ВІЛ/СНІДу та туберкульозу і започаткування тенденцій до скорочення їхніх масштабів, сталий розвиток довкілля), а також охарактеризують національні особливості переходу України на шлях сталого розвитку, зокрема – перехідний тип економіки, високоосвічене населення, сприятливе географічне розташування територій, тощо.</p> <p>Завдання для поточного контролю: Кейс. Аналізуючи проблеми та перспективи реалій українського суспільства, розробіть програму, яка передбачає ряд заходів щодо підвищення правової культури населення.</p>

6. Самостійна робота студента

Види самостійної роботи:

1. Підготовка до аудиторних занять.

Питання, що зазначені у розділі «Методика опанування навчальної дисципліни» (Лекційні заняття) – до кожної теми лекційного заняття відповідно – потребують самостійного опрацювання студентом.

Теми і завдання для семінарських занять, завдання для самостійної роботи, передбачені робочою програмою дисципліни, надсилаються викладачем на електронну пошту групи та є доступними в Гугл-класі та особистому кабінеті студента в системі <http://ecampus.kpi.ua/>.

2. Аналіз конкретних навчальних ситуацій (case study) – метод навчання, призначений для вдосконалення навичок і отримання досвіду в наступних областях:

- виявлення, відбір і вирішення проблем;
- робота з інформацією - осмислення значення деталей, описаних в ситуації;
- аналіз і синтез інформації і аргументів ;
- робота з припущеннями і висновками;
- оцінка альтернатив;
- слухання і розуміння інших людей - навички групової роботи.

Кейс повинен:

- бути написаний простою і дохідливою мовою;
- повністю відображати сутність проблематики;
- містити власне бачення студента вирішення поставленої задачі;
- бути обґрунтованим.

Обсяг «кейсу» становить 2-5 сторінок.

Рішення кейсів рекомендується проводити в 5 етапів:

Перший етап - знайомство з ситуацією, її особливостями.

Другий етап - виділення основної проблеми (основних проблем), виділення факторів і персоналій, які можуть реально впливати.

Третій етап - пропозиція концепцій або тим для «мозкового штурму».

Четвертий етап - аналіз наслідків прийняття того чи іншого рішення.

П'ятий етап - рішення кейса - пропозиція одного або декількох варіантів (послідовності дій), вказівка на можливе виникнення проблем, механізми їх запобігання та вирішення.

Кейс вирішується студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача.

3. Виконання індивідуального семестрового завдання (Реферат):

Відповідно до навчальних планів факультетів (інститутів) студенти заочної форми навчання виконують **індивідуальне семестрове завдання** – Реферат. Виконані роботи студенти денної та заочної форми навчання надсилають для перевірки на електронну пошту [Olga Tykhonyuk@ukr.net](mailto:Olga_Tykhonyuk@ukr.net) не пізніше як за тиждень до початку заліково-екзаменаційної сесії (дедлайн). Роботи, які здаються із порушенням термінів виконання (дедлайн), **не оцінюються**.

Увага! Зазначені роботи виконуються державною мовою. Реферат **не оцінюється**, якщо виконаний іншою особою, з порушенням вимог академічної доброчесності, містять посилання на нормативно-правові акти, дію яких скасовано відповідними постановами Кабінету Міністрів України та Верховною Радою України.

Реферат (від лат. «*доповідати*», «*повідомляти*») — індивідуальне завдання, яке сприяє поглибленню і розширенню теоретичних знань студентів з окремих тем дисципліни, розвиває навички самостійної роботи з навчальною та науковою літературою; представляє собою стислу і точну доповідь на визначену тему з ознайомленням відповідними науковими і нормативними джерелами або викладу суті монографії, статті первинного документа (або його частини) з основними фактичними даними і висновками. Приблизний перелік тем рефератів міститься у **Додатку № 2** до Силабусу.

Реферат не є дослівним переказом тексту підручника (навчального посібника), а являє собою творчо перероблене наукове дослідження певної теми завдяки умінню:

- А)** працювати з науковою літературою та нормативно-правовими актами;
- Б)** самостійно аналізувати і узагальнювати матеріал;
- В)** формулювати власні висновки і пропозиції.

Студент обирає тему реферату з запропонованого переліку.

Текст роботи набирається на комп'ютері (Times New Roman, 14 розмір шрифту, міжрядковий інтервал 1,5, формат А4; текст вирівнюється по ширині, відступи тексту від країв: зверху – 20 мм; від лівого краю – 30 мм; від правого краю 10 мм; знизу – 20 мм): 12 - 15 сторінок (без списку літератури).

Реферат повинен бути зброшурованим і підшитим, на останній сторінці ставиться дата виконання роботи (число, місяць, рік), а також підпис виконавця.

На Титульній сторінці вказується: 1) найменування ВНЗ, факультету та кафедри, де виконується робота, 2) тема реферату, 3) ПІБ студента, номер академічної групи, 4) ПІБ викладача, який перевірятиме роботу, його посада, науковий ступінь, вчене звання, 5) рік виконання роботи.

Структура реферату:

- А)** Вступ (обов'язкова частина реферату; стисло обґрунтовується актуальність, наукова і практична значимість обраної теми);
- Б)** Основна частина (виклад змісту теми);
- В)** Висновки (формулюються: 1) результати дослідження; 2) оцінка проаналізованого матеріалу; 3) пропозиції або рекомендації щодо досліджуваної проблеми);
- Г)** Список використаної літератури: 1) лише ті джерела, які використовувались при написанні реферату або на які зроблено посилання в самій роботі (посилання на джерела необхідно робити по тексту у квадратних дужках із зазначенням номерів сторінок відповідно джерела. Наприклад: [3, с. 234] або [2, с. 35; 8, с. 215]); 2) список використаних джерел подається наприкінці роботи в порядку згадування джерел та має бути оформлений відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису (див.: [розроблений в 2015 році Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»](#)).

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Відвідування занять

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти будуть присутніми на лекціях і семінарських заняттях.

Правила поведінки на заняттях

На заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням.

На семінарському занятті студент може використовувати підготовлені ним письмові нотатки (тези відповіді) з питань теми заняття (або передбачених завданням), але під час самої відповіді студентові бажано висловлюватися «своїми словами».

Якщо заняття відбувається в дистанційному режимі (з використанням платформ Zoom, Google Meet тощо), під час відповіді студенти **обов'язково** повинні вмикати відеозв'язок.

Організаторами практичних (семінарських) занять в дистанційному режимі можуть бути і студенти, і викладач: на кожне заняття на пошту викладача, академічної групи надсилається щоразу новий лінк, або заняття проводяться за постійним посиланням (лінком).

Організація проведення лекційних занять в дистанційному режимі покладається виключно на студентів (формується постійний лінк на лекційне заняття або лекція проводиться щоразу за новим посиланням).

Пропущені контрольні заходи оцінювання

Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни. Немає конкретної кількості пропущених практичних занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання студентом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Разом з тим, студент, який пропустив практичні заняття, може отримати низький рейтинг, який не дозволить допустити такого студента до заліку. В такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково вивчені, а практичні завдання виконані студентом.

Відпрацювання пропущених семінарських занять відбувається у поза атестаційний період (**в період проведення університетського календарного контролю відпрацювання пропущених семінарських занять не проводиться**) щотижнево у визначений викладачем день і час на кафедрі (329-19) або дистанційно в режимі відео-конференцій (Zoom, Google Meet) або студент надсилає викладачу на пошту виконані завдання на перевірку. Пропущені лекційні заняття не відпрацьовуються.

Порушення термінів виконання завдань та заохочувальні бали

№ з/п	Заохочувальні бали	Штрафні бали
1	Участь у конференції з публікацією тез (5 балів) або публікація наукової статті у фаховому виданні (10 балів)	Роботи, які здаються із порушенням термінів виконання (дедлайни) або виконані з недотриманням політики академічної доброчесності - не оцінюються (0 балів)
2	Проходження онлайн-курсу (5 балів)	

Відповідно до Положення про систему оцінювання результатів навчання сума всіх заохочувальних балів не може перевищувати 10% рейтингової шкали оцінювання.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Позааудиторні заняття

Передбачається в межах вивчення навчальної дисципліни участь в конференціях, роботі проблемного гуртка.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: реалізується у формі опитування, експрес-опитування (тест-контроль), виступів на семінарських заняттях, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом (задачі, кейси), МКР

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: залік.

Умови допуску до семестрового контролю: відсутність заборгованостей у студентів з дисципліни; мінімум одна позитивна атестація під час проведення календарного контролю.

Студенти, які набрали протягом семестру **0-49 балів**, до заліку не допускаються.

Студенти, які набрали протягом семестру **50-59 балів**, зобов'язані скласти залік.

Студенти, які набрали упродовж семестру рейтинг **60 балів і більше**, отримують оцінку «автоматом».

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за: відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших студентів у процесі дискусії на семінарських заняттях.

Студент отримує **найвищий рейтинг**, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань.

Неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють **зниження рейтингу** студента.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті, що відображається в особистому кабінеті електронного кампусу.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	%	Ваговий бал	Кількість	Всього
1.	Тест-контроль	25	2-5	5	25
2.	Модульна контрольна робота	15	0-15	1	15
3.	Виступи на семінарських заняттях	27	1-3	9	27
4.	Вирішення ситуаційних вправ (кейсів)	24	1-3	8	24
5.	Реферат	10	3-9	1	9
	Всього				100

Тест-контроль: відповідаючи на 10 запитань тесту, студент отримує: 5 балів, «відмінно» (0-1 помилка); 4 бали, «добре» (2-3 помилки); 3 бали, «задовільно» (4-5 помилок); 2 бали, «не задовільно» (6 і більше помилок).

Модульна контрольна робота може бути у формі тестового завдання (максимальний бал: 15, кількість балів залежить від кількості правильних відповідей на завдання); як варіант - студенти за допомогою чинного законодавства України або вирішують 3 задачі, або дають відповідь на 3 теоретичні питання (0 — 5 балів за кожне завдання, максимальний бал за усі завдання — 15 балів): 0 балів, «не задовільно» (відповідь не містить посилання на відповідний нормативно-правовий акт і має грубі помилки (відсутня логіка відповіді на завдання) або відповідь на завдання відсутня); 1 бал, «задовільно» (вирішення задачі з грубими помилками або вирішення задачі без обґрунтування); 3 бали, «добре» (відповідь на задачу має незначні неточності, але на логіку відповіді це суттєво не впливає); 5 балів, «відмінно» (студент повністю правильно виконав завдання, задача має обґрунтовану відповідь з посиланням на чинне законодавство України).

Виступи на семінарських заняттях або розв'язання задач (кейсів), що виконуються на закріпленні матеріалу на семінарському занятті: активна участь у проведенні заняття, надання повної і аргументованої, логічно викладеної і цікавої доповіді, відповіді; висловлення власної позиції з

дискусійних питань або повністю правильно вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших студентів — 3 бали («відмінно»);

активна участь у проведенні заняття, надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі або вдале доповнення відповіді співрозмовника — 2 бали («добре»); надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування — 1 бал («задовільно»);

студент дав правильну відповідь на питання (або правильно вирішив задачу), але активної участі в занятті не приймав — 1 бал («відмінно»).

Перевірка домашніх завдань, правильність їх виконання (ситуаційні справи (задачі), кейси): 3 бали, «відмінно» (за допомогою чинного законодавства студент правильно виконав завдання кейсу з відповідним обґрунтуванням своєї відповіді); 2 бали, «добре» (при вирішенні завдання кейсу студент допустив незначне порушення логіки розв'язання справи); 1 бал, «задовільно» (студент вирішив кейс з чисельними грубими помилками або відповідь не містить посилань на нормативно-правовий акт, або завдання не містить обґрунтованої відповіді).

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Працюючи на лекції студенту варто конспектувати основні поняття, ознаки, класифікації, визначення, алгоритми, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставити питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Готуючись до практичного заняття студент має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений студент не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено професор Бевз С.І., ст. викладач Кухарчук А.М., викладач Куляша М.В.

Ухвалено кафедрою інформаційного, господарського і адміністративного права (протокол № 7 від 14.01.2022)

Погоджено Методичною радою університету (протокол № 3 від 27.01.2022).

Завдання № 1. Підготувати доповідь - презентацію "**Загальна характеристика політичного устрою держави**":

1. Форма правління:

- А) монархія (абсолютна, обмежена);
- Б) республіка (парламентська, президентська, змішана)

2. Хто саме знаходиться при владі

(представники якого класу /або частини класу, соціальна група, політична партія тощо)

3. Форма державного устрою:

- А) унітарна держава;
- Б) федерація;
- В) конфедерація

4. Політичний режим:

- А) демократія;
- Б) авторитаризм;
- В) теократія;
- Г) тоталітаризм

5. Політичний устрій держави:

- А) Глава держави, його повноваження;
- Б) законодавчі органи (структура, порядок формування, повноваження);
- В) виконавчі органи (порядок формування, функції, підпорядкованість);
- Г) судові органи;
- Д) взаємодія законодавчої, виконавчої, судової влади

6. Права громадян (підданих):

- А) виборче право (активне виборче право, пасивне виборче право, віковий ценз, ценз осідлості, мовний ценз, ценз судимості тощо);
- Б) соціально-економічні права і свободи;
- В) політичні права і свободи;
- Г) особисті права і свободи;
- Д) можливість реалізації гарантованих законом прав

7. Основні політичні партії і громадські рухи (коротка характеристика програм, методів їх реалізації, вплив на різні верстви населення)

8. Коротка узагальнена оцінка політичного устрою і перспектив його розвитку.

Завдання (кейс) № 2. У первісному суспільстві звичай **кровної помсти** був обов'язковим. Вважалося, що душа людини, яка не помстилася, не знайде спокою. Людство змінювалося, але кровна помста не йшла в минуле. Навіть нині вона інколи нагадує про себе якоюсь страшною трагедією. Одним із найпоширеніших звичаїв помсти було правило **таліону** (лат. «відплата») за яким злодій мав зазнати через покарання такі самі страждання і збитки, яких він завдав потерпілому. Основою цього правила є принцип **«око за око, зуб за зуб»**. В основі правила таліону були уявлення людей, хоча й примітивні, про справедливість. Яскравим прикладом є той факт, що злодія не карали до тих пір, поки він не одужає сам. Адже треба було точно визначити, які збитки нанесені людині, і лише тоді застосовувати до злодія рівноцінне покарання. Як ви вважаєте, чи треба засуджувати людей первісного суспільства за використання кровної помсти, а згодом — правила таліону? Чи потрібно вводити правило таліону в сучасне законодавство? Свою точку зору обґрунтуйте.

Завдання (кейс) № 3. Прокоментуйте наведене висловлювання: **"Кожен парламент у тій чи іншій державі є дзеркальним відображенням інтелектуального рівня суспільства, яке його обрало"** (Шарль де Голль).

Завдання (кейс) № 4. Прокоментуйте **висновок** Конституційного суду у справі **№ 1-3/2018(2717/14): Зміст ситуації**: Україна не може гарантувати своїм громадянам постійні і безперебійні соціальні виплати на дітей.

Завдання (кейс) № 5. Покупець, перебуваючи у магазині, ненароком зачепив товар, внаслідок чого він розбивається чи пошкоджується. Адміністрація магазину вимагає від покупця оплатити вартість розбитого /пошкодженого товару.

Завдання (кейс) № 6. До вас звернувся за допомогою ваш знайомий. Упродовж 12 років він працював водієм, має перший клас і право керувати всіма типами транспортних засобів. За роботу отримував неодноразові заохочення. Разом з ним працює молодий хлопець, стаж якого 3 роки, має третій клас водія. Нещодавно одна автомашина підприємства вийшла з ладу, отже, один з водіїв виявився зайвим. 11 травня вашого знайомого попередили про звільнення за скороченням штату з 11 червня. Ваш знайомий вважає, що його звільнили з роботи незаконно. Які питання вам необхідно з'ясувати додатково для того, щоб дати йому відповідь? Сформулюйте відповідь на підставі тих відомостей, які у вас є, за умови, що ваш знайомий розповів абсолютно все.

Завдання №7 (тести):

1. Коли виникли ідеї сталого розвитку?

- а) на початку ХІХ століття;
- б) після закінчення Першої світової війни;
- в) наприкінці ХХ століття;
- г) усі відповіді неправильні.

2. У чому полягає актуальність сталого розвитку?

- а) сталий розвиток є альтернативою нинішньому незбалансованому розвитку;
- б) сталий розвиток стосується усіх сфер людського життя;
- в) сталий розвиток стосується усіх людей;
- г) усі відповіді правильні.

3. Що означає поняття «сталий розвиток суспільства»?

- а) стабільність економічного зростання;
- б) підвищення рівня матеріального добробуту населення;
- в) збалансованість економічного, екологічного та соціального компонентів розвитку; г) стійкий розвиток соціально-економічної бази суспільства.

4. Що означає поняття «глобалізація»?

- а) розвиток міжнародних відносин між усіма країнами світу;
- б) наслідки глобального потепління;
- в) намагання США поставити себе над усіма країнами світу;
- г) посилення взаємозв'язку між усіма країнами світу;
- д) усі відповіді неправильні.

5. Що означає поняття «соціосфера»?

- а) сфера існування соціуму;
- б) сфера особистісного життя людей;
- в) спілкування людей у виробничій сфері;
- г) усі відповіді неправильні.

Завдання №8 (тести):

1. Що означає поняття «людський розвиток»?

- а) сталий розвиток суспільства;
- б) розвиток людського потенціалу;
- в) освіти протягом життя;
- г) усі відповіді неправильні.

2. Що означає поняття «абсолютна бідність»?

- а) відсутність у сім'ї можливості отримати якийсь дохід;
- б) нездатність сім'ї задовольнити первинні потреби за рахунок поточних доходів;
- в) неможливість сім'ї жити на певному середньому рівні достатку;
- г) проживання сім'ї за межею бідності, встановленому владою;
- д) усі відповіді неправильні.

3. Яким чином впливає розвиток освіти на здоров'я людей та тривалість їхнього життя?

- а) покращує здоров'я і збільшує тривалість життя;
- б) погіршує здоров'я та зменшує тривалість життя;
- в) ніяк не впливає;
- г) усі відповіді неправильні.

4. Національний інтерес – це чий інтерес?

- а) держави;
- б) правлячої еліти;
- в) загалу громадян;
- г) усі відповіді неправильні.

5. У чому сутність основного протиріччя між різними соціальними верствами?

- а) несправедливий розподіл виробленого сукупного продукту;
- б) різні релігійні та ідеологічні уподобання;
- в) різні програмні установки політичних партій;
- г) усі відповіді неправильні.

6. Які засоби подолання розбіжностей інтересів є найбільш ефективними?

- а) узгодження інтересів, компроміси;
- б) боротьба, змагання;
- в) патерналізм;
- г) усі відповіді неправильні.

Теми рефератів

- Тема 1.** Міжнародно-правові акти у сфері захисту прав людини
- Тема 2.** Ідеї про взаємовідносини людини і держави у вченнях античних філософів (Солон, Платон, Арістотель, Цицерон та ін.)
- Тема 3.** Ідея природного права: історія та сучасність.
- Тема 4.** Ідеї прав людини і громадянина у вченнях філософів епохи Відродження та Просвітництва (Н. Макіавеллі, Ш. Монтеск'є, Дж. Локк, Ж.Ж. Руссо, Вольтер та інші)
- Тема 5.** Права людини в Конституції П. Орлика 1710 р.
- Тема 6.** Дискримінація за віком (ейджизм та янгжизм) на ринку праці: проблеми та шляхи подолання
- Тема 7.** Право людини на життя: зміст та проблеми правового забезпечення в Україні.
- Тема 8.** Права жінок і гендерна рівність в Україні та країнах Європейського Союзу.
- Тема 9.** Трудові права людини в Україні: зміст та засоби правового захисту
- Тема 10.** Право на свободу вираження поглядів за національним та міжнародним законодавством
- Тема 11.** Права людини у сфері захисту довкілля в Україні: стан та проблеми захисту.
- Тема 12.** Права дитини в Україні: нормативна регламентація та стан їх дотримання.
- Тема 13.** Право людини на прайвесі (приватне життя) та «суспільний інтерес»: співвідношення понять
- Тема 14.** Право на особисте та сімейне життя
- Тема 15.** Право на індивідуальність. Право на вільний вибір і зміну зовнішнього вигляду
- Тема 16.** Поняття правової таємниці. Види таємниць, що забезпечують приватне життя особи
- Тема 17.** Законодавчі обмеження щодо реалізації права на свободу пересування (на матеріалах практики Європейського суду з прав людини та рішень вітчизняних судів)
- Тема 18.** Право на таємницю кореспонденції, листування, телефонних розмов
- Тема 19.** Система прав людини у сфері охорони здоров'я
- Тема 20.** Право бути залишеним у спокої або право «бути забутим»
- Тема 21.** Судовий захист права на повагу до приватного життя
- Тема 22.** Права та свободи осіб з інвалідністю: міжнародні стандарти та законодавство України
- Тема 23.** Права ув'язнених осіб в Україні: нормативна регламентація та стан їх дотримання
- Тема 24.** Правовий статус споживача за законодавством України
- Тема 25.** Право на освіту в Україні: історія та сучасність
- Тема 26.** Форми реалізації конституційного права на житло в Україні
- Тема 27.** Правозахисний рух в Україні
- Тема 28.** Сучасна концепція прав людини та підходи до розуміння механізмів захисту прав людини
- Тема 29.** Судова система захисту конституційних прав і свобод в Україні
- Тема 30.** Роль міжнародних неурядових організацій у захисті прав людини